

Med hänsyn till risken av främmande agentverksamhet är det önskvärt, att denna handling förvaras på fullt betryggande sätt (helst i dyrbart kassaskåp) och efter tagen del antingen makuleras (brännes) eller återställs till Folkberedskapen, Stockholm 2 R E F E R A T

Förtroligt.

FOLKBEREDSKAPEN

Stockholm 2.

av utrikesminister Chr. Günthers anförande vid pressens informationsdag den 3 oktober 1942.

Alla här närvarande torde erinra sig, att förra vintern och början av våren förekommo i den tyska pressen artiklar riktade mot Sverige i en sådan omfattning, att man ej kunde undgå att däri se en systematiskt ordnad presskampanj mot Sverige. Vi minnas säkerligen också alla, att detta tillstånd upphörde så bestämt och plötsligt, att det tydligen var dirigerat från högsta ort. I själva verket förhöll det sig så, att man från Auswärtiges Amt meddelade, att man hade för avsikt att avblåsa kampanjen mot Sverige under förutsättning, att den svenska pressen på motsvarande sätt ändrade hållning. Detta tillstånd av fred på pressfronten fortsatte sedan under hela sommaren, men under de sista veckorna har det visats nya signaler från tysk sida. De démarcher, som framstälts, ha anförts, att man mot slutet av sommaren ej kunnat undgå att märka, att en alltmera tyskfientlig ton ånyo anslagits av den svenska pressen överlag. Man kunde ej finna sig i detta från tysk sida, och det kunde ej garanteras, att den vänliga hållning, som den tyska pressen förut iakttagit, under dylika förhållanden i fortsättningen kunde iakttagas. Till belysning av denna utveckling vill jag anföra några utdrag ur de rapporter, som kommit från vår beskickning i Berlin och vari de tyska démarcherna omtalas.

Den 4 september skrev beskickningen hit, att pressminister Schmidt på uppdrag av utrikesminister Ribbentrop haft ett samtal med den svenska beskickningen. Minister Schmidt hade då framhållit, att Ribbentrop var mer än chockerad över den hållning, som svenska pressorgan på sista tiden intagit mot Tyskland. På tysk sida hade man det intrycket, att dessa tidningar ansåge, att Tyskland var så upptaget av kampen i öster, att man i svensk press kunde tillåta sig vad som helst. Det vore självklart, sade Schmidt, att den återhållsamhet, som flera månader tillbaka förmärkts i den tyska pressen gentemot Sverige, borde motsvaras av en liknande hållning i den svenska pressen. Han måste beklaga, om en svensk presskampanj mot Tyskland för alltid komme att kvarlämna spår. Han yttrade till slut, att Ribbentrop uppdragit åt honom att förklara, att om den svenska pressen gentemot Tyskland fortfor att intaga en sådan hållning, så kunde detta komma att utgöra en svår och allvarlig fara för de politiska relationerna mellan de båda länderna. Tyska beskickningen i Stockholm har också framfört sådana synpunkter. Något senare förekom ett liknande samtal mellan en av de högre tjänstemännen i Auswärtiges Amt och vår beskickning, varvid det framhölls, att man i Sverige måste

förstå, att Tyskland intresserade sig för detta land, då Sverige ej var en randstat utan låg inom det tyska nyordningsprogrammets område.

En annan omständighet som vore viktig ur tysk synpunkt var att det fanns en allvarlig möjlighet att de anglosachsiska makterna kunna göra ett försök att upprätta en andra front i Norge. Att döma av den svenska pressens tyskfiendliga hållning kunde man fråga sig, om ej Sverige därvid avsåg att ställa sig på de allierades sida. Stora svenska tidningar vågade till och med inte längre införa tyskvänliga artiklar. Man kunde ej finna sig i en sådan stegrad tyskfiendlig opinion, och det rörde sig härvidlag icke enbart om presspolitik, utan detta måste sägas vara ett kapitel storpolitik. Det vore möjligt, att de svenska journalisterna ej helt förstätt, att den åsikt, som framförts angående pressuttalandena, ej var Schmidts egen utan i själva verket tyska utrikesledningens. I rapporten av den 26 september refererades samtal med samma tema. Det förhöll sig så, anförde man, att Ribbentrop och Hitler dagligen studera den svenska pressen, och deras ovilja och irritation stegrades ständigt. Antingen kunde eller ville inte svenska regeringen hindra pressen att föra fram sådana uttalanden.

Det är ett faktum att vår enligt denna uppfattning i stort sett antityska press skapar en stämning i Tyskland, som vi ej kunna vara likgiltiga för. Man får inte glömma, att den nuvarande regimen i Tyskland är särskilt känslig för hån och kritik och att man bildar sig en uppfattning om företeelserna på sådan basis. Man måste försöka se saken ur tysk synpunkt och söka förstå, att om den antityska kampanjen fortsätter som hittills, kan den medföra större faror än många ana. Jag vill i detta sammanhang nämna, att vi den 21 september gjorde en framställning om tyak lejd för ett svenskt fartyg till Nordamerika. Det var här fråga om ett undantagsfall, varvid fartyget skulle hämta hem vissa för vår del särskilt lagrade varor. Framställningen avtöjdes, och det meddelades uttryckligen, att det tyska ståndpunkttagandet påverkats av den svenska pressens hållning. Särskilt skulle vissa uttalanden, som gjorts av några svenska korrespondenter i London, ha föranlett irritation. Här i Stockholm ha åtskilliga démarcher gjorts av tyske ministern, och det har då utöver vad som framgår av det här sagda framhållits två omständigheter, som man riktar sig mot:

- 1/ en tendens till kritisk inblandning i Tysklands inre angelägenheter,
- 2/ den allmänna och mot Tyskland alltmer ovänliga ton och hållning hos en stor del av pressen, som i främsta rummet yttrat sig i redaktionella uttalanden, uppställningen av de utländska telegrammen, understrykandet av vissa nyheter, uttalanden i kåserier och kulturella och litterära artiklar samt i politiska teckningar och karikatyrer.

Anmärkningarna ha i ett par fall preciserats. Så har beträffande den påstådda inblandningen i Tysklands inre angelägenheter t.ex. gjorts anmärkningar på att man i den svenska pressen ett par gånger talar om faran av det stora antalet utländska arbetare i Tyskland. Man har då från svensk sida svarat, att ett sådant förhållande, att sex miljoner utländska arbetare av olika nationaliteter finnas i Tyskland,

onekligen vore av stort intresse inte bara för Tyskland, utan för hela Europa och därför måste intressera även svensk press. Från tysk sida: replikerades, att det främst var det sätt, på vilket saken framställdts, som blivit föremål för skarpa observationer. Den svenska pressen hade talat härom som en redan timad olycka. Man gör från tyskt håll gällande, att denna sak komme att redas upp och att det ej vore skäl att orda därom innan man sett hur det går. Det måste anses otillständigt att utländsk press dessförinnan tar detta förhållande som skäl för att rikta kritik mot den tyska regeringen. Det är, jag vill betona detta, just mot själva det sätt, på vilket saken framställdts, som man opponerat sig.

Jag kan faktiskt inte neka till att det finns ett visst berättigande i dessa tyska påståenden. I varje fall i vad mån anmärkningen gäller det ansikte som pressen dagligen visar upp när det gäller Tyskland. Vad skulle man i Sverige säga, om t.ex. större tyska tidningar praktiskt taget dagligen hade kåserier, som på ett insinuant sätt klandrade Sveriges konung och svenska förhållanden, särskilt svensk politik och svenskt sätt att tänka. Man kan förstå, att det väcker irritation i Tyskland när så ofta hela uppställningen av dagens stoff och hela inriktningen göres ägnad att väcka en viss uppmärksamhet.

Jag tycker ej det är så orimligt om man i Tyskland därvid i längden kan få en känsla av att här är ett mot dem fientligt inställt land. Jag behöver ej tillägg, att jag för min del anser det vara lydligt om man kunde dämpa ner tonen. Alla här närvarande känna min inställning härvidlag. Vi stå alltså inför hotet av en förnyad tysk presskampanj. Medvetandet härom bör finnas på de svenska tidningsredaktionerna, och det borde vara självklart, att den svenska pressen inte kan önska en sådan utveckling. Jag vill för egen del i detta sammanhang tillägg, att jag förvånar mig över, att man praktiskt taget aldrig i den allmänna delen av den svenska pressen ser ett avståndstagande från de ytterlighetsriktningar, som ha kampanj mot Tyskland och kritik av tyska förhållanden till sitt ledmotiv. En typisk exponent för dessa tidningar är "Trots allt." Nazistpressen ställs gång på gång av största delen av pressen på sin plats i det svenska samhället, vilket givetvis måste sägas vara utmärkt bra, och det finns heller ingen okunnighet om hur man på svenskt håll betraktar de kommunistiska tidningarna. Men aldrig någonsin har man kunnat se ett klart avståndstagande just från den tredje riktningen. Eror detta på att man i grund och botten gillar den hållning som intages eller att det ej skulle vara opportunt att taga ståndpunkt härvidlag? Det är ju alldeles klart att dessa tidningsorgan ej kunna betraktas som representativa för den svenska opinionen. Ett klart ställningstagande från den övriga pressens sida skulle eliminera dessa tidningar ur diskussionen och därigenom skapa ett bättre underlag för vårt handlande. Det är onödigt att så många tidningar, som representera en mycket liten del av opinionen, så ofta skola få figurera i allverliga dömercher mellan regeringarna och behöva diskuteras som om det gällde den svenska opinionens hållning. Vi måste hjälpa till

litet mer att få till stånd ett klart avståndstagande beträffande dessa organ från större delen av pressens sida. Beslag skulle då ej behöva ifrågakomma så ofta som nu sker.

Därmed skall jag överge detta ämne och övergå till andra frågor.

Jag vill då börja med frågan om överflygningarna och vad som gjorts mot dem. På sista tiden har det visat sig en nedgång i antalet utländska överflygningar, i varje fall från tysk sida. De förekomma dock fortfarande alltför ofta. Under september ha 27 tyska överflygningar konstaterats; det var i samtliga fall fråga om enstaka plan och om snuddningar av vårt luftterritorium. Några få undantag av allvarligare art ha ägt rum i Norrland. Från engelsk sida ha på sista tiden förekommit tre överflygningar. Hela förband ha då flugit in över landet, varför det i detta fall rört sig om ett större antal inflygande plan. En gång skedde en överflygning över Nordsverige, varvid uppgifterna om planens nationalitet dock voro mycket ovissa. Engelska plan ha emellertid med säkerhet iakttagits över Skåne den 18 - 19 och 24 - 25 september. Dessa olika slag av överflygningar ha återuppväckt diskussionen om hur överflygningar böra bemötas. En viss förvirring råder härvidlag i en del av pressen, och bl.a. har den tanken uttalats, att man från militärt håll reagerat olika mot tyska och engelska plan, vilket givetvis är orimligt. På flera håll har man frågat, hur det för närvarande förhåller sig med instruktionerna till luftvärnet. Överflygningar av militära plan kunna vara av mycket olika karaktär. Den vanligaste typen - och det gäller oftast de tyska planen - innebär att något plan har orienterat fel eller kommit in över gränsen av värdslöshet, därför att det är bekvämt att ta genvägar. När flygplan av dessa orsaker komma in över vårt område, avvisas de med varningsskott, och de fall jag känner av överflygningar, som ej stått i omedelbart sammanhang med krigsoperationer, ha varit av relativt lindrig art. I dessa fall är det ju en fråga enbart mellan oss som neutralt land och det land, som är ansvarigt för flygmaskinen. Den andra krigförande parten har då ej något intresse att bevaka hos oss. Det beror sålunda på den neutrala partens gottfinnande hur man anser det lämpligt att förfara. Vi ha därvid ansett det klokt att ej gå för hårt fram utan att, så länge det visar sig ha verkan, nöja oss med mildare medel. Vi ha haft principen att ej skjuta ned något plan utan varningsskott och ämna tillämpa denna princip så länge det går. Vi ha hittills ej funnit anledning till ändring.

Den andra formen av överflygning är när hela förband taga vägen över Sverige för att därifrån företaga krigshandling mot fienden. Detta slag av överflygningar är självklart mycket allvarligare och kan medföra komplikationer för vår del. Under Narviksoperationerna i Norge, då krigsskådeplatsen befann sig strax utanför vår gräns och den ena partens flygplan togo vägen in över svenskt område för att angripa motparten, måste man betrakta detta som ett utnyttjande av svenskt luftterritorium som bas för krigsföretag. Det kunde vi inte som neutral stat finna oss i, ty vi ville inte på den vägen bli direkt indragna i kriget.

I detta fall tillämpade vi strängast möjliga åtgärder, alltså verkningseld omedelbart, med den kända effekten att över 30 tyska plan blevo nedskjutna på svenskt område. Något liknande har sedan ej mera förekommit förrän brittiska överflygningarna med formationer företagits över Sydsverige i samband med raiden mot bl. a. Danzig. Dessa överflygningar ha i allmänhet företagits under mycket dåliga väderleksförhållanden, och det sätt varpå man kretsade över Sydsverige visade, att man inte visste, var man befann sig, utan försökte att orientera sig. Men detta har endast varit tillbud. Överflygningar ha emellertid också förekommit i samband med minutläggning i Öresund och vid den sydsvenska kusten. Det har därvid varit fråga om en ren krigsoperation, vari hela formationer deltagit. Därvidlag måste man givetvis reagera på ett skarpare sätt. Jag vill tillägga att som svar på de protester vi avgivit i den mån överflygningar skett har den brittiska regeringen tillkännagivit, att dessa neutralitetskränkningar skett av misstag och att orderna missuppfattats. Man har all anledning att sätta tilltro till briterernas löften att söka förhindra att saken ej mer skall upprepas. Detta hindrar dock inte att något sådant ånyo kan förekomma. Därav har följt, att man har ansett sig tvungen att vidtaga kraftigare åtgärder. Det har av skäl, som jag ej känner till, uppkommit den föreställningen att vi visat olika slags stränghet gentemot Tyskland och England. Nattetid skjuta vi skarpt, och om dagen avlossa vi varningsskott, säger man, och när då tyska plan flyga över vårt territorium om dagen och engelska plan som regel om natten, har man dragit denna slutsats. Det förhåller sig emellertid så, att när vi veta att plan göra överflygningar och dessa ej kunna siktas på grund av dimma, låg molnighet etc., så skall man inskrida med spärreld. Det är ju dessutom inte så mycket annat att göra, när vi ej heller kunna bli säkra på planens nationalitet. För närvarande är under översvägande att ändra bestämmelserna om beskjutning av inflygande flygplan, vilket torde komma att innebära att de skärpas något. Det är dock ej klart hur dessa bestämmelser komma att se ut, och jag kan därför ej säga mer än detta på den punkten just nu.

Medan jag är inne på principfrågor, vill jag begagna tillfället att säga några ord om vår export och transitering av varor. Även i detta sammanhang verkar det som om man inte hade klart för sig vilka principer som tillämpas. Beträffande export av varor, som icke hänföra sig till krigsmateriel, finnas inga bestämmelser i neutralitetsreglerna inom folkkrätten, som göra någon inskränkning eller föreskriva något slags reglering härvidlag. Varje neutral stat har frihet att handla hur den vill, när det gäller t. ex. trävaror, järnmalm eller reparerade bilar. Vad beträffar export av krigsmateriel stadgas uttryckligen i Haagkonventionen, att hinder ej möter för neutrala stater att exportera krigsmateriel till krigförande, förutsatt att de krigförande parterna behandlas lika. Vi ha för vår del uppställt den regeln, att icke exportera krigsmateriel till krigförande. Ett undantagsfall gjordes dock i fråga om Finland. Denna regel har följts trots att vi mot-

tagit krigsmateriel från Tyskland och Italien. Det är alltså en ståndpunkt, som intagits från svensk sida, och inte någon uttrycklig förpliktelse, som härrör från bestämmelserna i gällande folkrätt. Med transiteringen förhåller det sig på samma sätt. För varor, som ej utgöra krigsmateriel, finnas ej några regler. Beträffande krigsmateriel stadgas i Haagkonventionen att en neutral stat ej är förhindrad att tillåta transitering, dock med undantag för s.k. convoi, d.v.s. hela truppförband med fullständig materiel. Vi ha i Sverige ej intagit samma hållning hela tiden ehuru lyckligtvis konsekvent lika riktad mot alla krigsförande med undantag för Finland. Under den tid striderna i Norge varade, medgavs ej transitering av krigsmateriel och följaktligen inte heller av tysk materiel genom Sverige till Norge. Efter stridernas upphörande i Norge har transitering av krigsmateriel medgivits. Den principiella ståndpunkten är att alla krigsförande tillåtas transitera krigsmateriel genom Sverige. Detta skulle kunna uttryckas så, att vi i princip äro beredda att taga emot krigsmateriel för egen befordran på våra järnvägar, men vi tillåta ej att de krigsförande själva begagna våra transportmedel för att föra sin materiel genom vårt land. Tyska artilleritåg tillåtas således ej att kopplas in på de svenska järnvägarna för att föras till Norge och naturligtvis få inte heller automobilkarravaner fara genom Sverige med tysk materiel. Men vi ta på våra järnvägar emot krigsmateriel för befordran till Norge eller Finland.

Vad beträffar sjötransporterna kunna vi sägas vara mycket liberala mot de krigsförande. När Haagkonventionen kom till, framställdes som bekant från engelsk sida krav på vittgående rättigheter för de neutrala att medgiva transporter för krigsförandes räkning. Även våra svenska neutralitetsregler äro mycket liberala. För krigsfartyg är passage tillåten genom neutralt vatten. Vad som kan tillåtas krigsfartyg kan givetvis i högre grad tillåtas handelsfartyg. Det skulle därför onekligen verka som en mindre vänlig åtgärd, om från svensk sida en sådan ståndpunkt intoges, att krigsförande länders handelsfartyg icke tillåtes passage genom svenskt farvatten, även om de medföra trupper eller krigsmateriel. När de ryska ubåtarna började sina angrepp måste vi i eget intresse se till att krigshandlingar ej ägde rum på svenskt vatten och alltså fingo vi ta på oss eskortering för utländska fartyg lika väl som för våra egna.

Jag nämnde de ryska ubåtarna. Vad som i detta sammanhang förekommit på sista tiden, är lyckligtvis inte mycket för vår del. Alltsedan sänkningen av den svenska ångaren C.F. Liljevalch den 18 augusti har det inte företagits något nytt angrepp av ubåtar på svenskt vatten. Det är emellertid känt, att främmande ubåtar hålla till i ostkustens farvatten. Vid flera tillfällen under augusti och september ha ubåtar företagit operationer utanför Västervik, varvid flotta och flyg ingripit och sjunkbomber fällts, men någon fullt säker iakttagelse har ej gjorts sedan augusti i dessa farvatten. I slutet av augusti voro en del ubåtar verksamma inom ett område i Ålands hav. Då blev en finsk konvoj angripen och torpederad på internationellt vatten. Den 30 augus-

ti upprepades angreppet på ungefär samma plats. Finska och tyska fartyg sägas ha sänkt en eller två ubåtar. En finsk konvoj anfölls mellan Åland och svenska kusten den 4 september. Natten till den 12 september torpederades en finsk båt vid Finngrundet i Bottenhavet. Det hände lyckats en ubåt att taga sig genom södra Kvarken, där en svensk-finsk minering företagits. Det framkom emellertid, att de finska minorna då ej voro utlagda. De lades ut efter den 12 september. Vid samma tidpunkt torpederades två andra finska handelsfartyg i Ålands hav, norr om Eförneborg. Ytterligare sänktes ett tyskt fartyg den 28 september och ännu ett finskt fartyg har uppgivits sänkt i Björneborgstrakten. Från svensk sida har dessutom vid flera tillfällen varseblivits ubåtar utanför Härnosand och Örnsköldsvik, dock alltid utanför territorialgränsen. Detta föranledde att man däruppe drog in sjöfarten innanför territorialgränsen. Åtgärder för eskort i dessa farvatten äro vidtagna, men någon sådan har ännu ej satts i verket. En jagarflottilj har därjämte förlagts där uppe för ubåtsjakt. Det är emellertid anmärkningsvärt att ingen attack på sista tiden gjorts på svenskt område. Detta kan möjligen ge anledning till en liten förhoppning, att de order, som ryska regeringen kan ha givit, även åtlutts, och uteblivna attacker även på andra håll skulle kunna peka i samma riktning. De protester, som avgivits i Kujbysjev, ha ännu inte nöjaktigt besvarats. Man vidhåller från rysk sida, att då angrepp ej planerats, kunna några sådana ej heller ha ägt rum, och man gör gällande, att det måste vara fråga om andra ubåtar, som i provokationssyfte utgivit sig för att vara ryska, en förklaring som ej är tillfredsställande. Man har i ett sådant läge ej mycket annat att göra än att följa den fortsatta utvecklingen och se om det kan konstateras, att ubåtarnas verksamhet definitivt upphört.

Flyktingfrågan har på sista tiden tagits upp till behandling här och där i pressen. Dagsposten har gjort ett stort nummer av det stora antalet norska flyktingar, som komma in över gränsen. Man har från det hållet påstått, att det är kommunister och andra farliga element, som komma in i Sverige och att det innebär en fara för landet. Det är säkerligen mycket överdrivet. Det är klart att det är ganska många norska flyktingar, som ta sig hit, men det är ej något härresande stort antal. Bland det stora antalet flyktingar kunna möjligen kommunister förekomma. Det kan visserligen vara många, om vilka man ej vet, vilken kategori de tillhöra. Det har också sagts att en hel del N.S.-folk tagit sig in och föregivit sig vara norska flyktingar men haft andra intressen. Dessutom har en del kriminella element, närmast vane-förbrytare, kommit in, men de bli särskilt omhändertagna och bevakade. I det stora hela har det på detta område inte skett någon ändring från tidigare. De flesta, d.v.s. 70 - 80 % av de norska flyktingarna äro i arbete. Ett arbetsläger är förlagt till Kjesäter i Södermanland. Övriga flyktingar ha blivit förda till olika ställen. En viss undersökning av flyktingarna har skett vid gränsen, men det har säkert inte kunnat undvikas att även en del icke önskvärda element kommit med.

Det kan också nämnas, att kostnaderna för de norska flyktingarna bestridas av norska regeringen och av norska legationen i Sverige. De sanitära förhållandena uppmärksammas, särskilt sedan det på sista tiden har konstaterats fläcktyfus i Nordnorge. Slutligen vill jag även nämna, att man från myndigheternas sida övervakar dessa liksom andra flyktingar så gott det låter sig göra med beaktande av en strävan att ge dem största möjliga frihet. Åtskilliga andra flyktingar ha även i stor utsträckning kommit in i landet under de sista månaderna i något större antal än tidigare, särskilt danska arbetare och ryska och polska förrymda krigsfångar. Ryssarna äro sammanförda i en örläggning på särskild plats.

Ett annat ämne, som torde ha intresse, är vår humanitära hjälp. I första hand går hjälpen till de nordiska länderna. Beträffande Finland är ingenting nytt att säga. Norge skall längre fram behandlas. Men Greklandshjälpen skall här något utförligare beröras. Som bekant har man på initiativ dels från svensk sida och dels från annat håll efter många förhandlingar fram och tillbaka lyckats få till stånd en regelbunden transport av spannmål och mjöl från Canada till Grekland på svenska fartyg. Denna transport är nu i gång och åtta fartyg äro i trafik. De första avgingo från Göteborg i mitten av juli och ankommo till Pireus från Canada den 29 augusti. Två fartyg ha dessutom kommit till Grekland den 17 september. De återstående fartygen äro på väg till Grekland. Det är meningen att de omedelbart efter lossningen skola gå tillbaka för att på så sätt fortsätta trafiken. Man hoppas genom en månatlig tillförsel av minst 15.000 ton spannmål kunna säkerställa de mest nödvändiga behoven. Mottagandet och fördelningen av spannmålen sker under ledning av en kommission av internationella Röda Korset, som består av åtta svenskar och sju schweiziska delegater. En svensk är ordförande. Svenska staten har i detta sammanhang inga andra kostnader än bestridandet av utgifterna för de svenska delegaternas uppehåll i Grekland. Det har meddelats att man i Grekland väntar sig ännu större svårigheter under den kommande vintern. Ännu större livsmedelssändningar än 15.000 ton torde bli erforderliga. Vi skola därvid försöka göra vad på oss ankommer. Kommissionen har kunnat övertaga brödförsörjningen och håller nu på att utarbeta en generalplan. Man har infört ett brödransoneringsystem, medgivande en tilldelning av 190 gram per person och dag. Dock torde tillägg för vissa arbetare och sjuka medgivas. Dessa ransoneringsuppgifter böra åtminstone tills vidare ej publiceras.

Slutligen kommer jag till Norgehjälpen. Vi ha här i Sverige ansträngt oss att finna en lämplig form för denna. Att hjälpa genom att skicka matvaror i vanlig ordning är av många skäl ej lämpligt och kan ej gärna förekomma i någon väsentlig utsträckning. Detsamma gäller om de flesta andra nödvändiga varor. Andra former äro emellertid diskuterade. Man har också undersökt möjligheten att få hit norska barn på samma sätt som finska. Tidigare har från norsk sida svarats, att de norska familjerna ej finna någon anledning att sända sina barn till

Sverige och att det inte ansetts vara i nöden. En delegation från Sveriges Röda Kors, som rest till Norge, har fått det intrycket att en sådan hjälp i själva verket i varje fall för närvarande vore överflödig. Man hade förebragt samma argumentering från norsk sida, att det ej fanns anledning att skicka över norska barn till Sverige och att de norska mödrarna ej ville detta. Men man tackade i princip och sade, att om läget skulle bli ett annat, så ville man få återkomma längre fram. Detta kunde dock ej förväntas bli fallet inom den närmaste tiden. Andra möjligheter övervägas emellertid också. Tanken på någonting liknande Greklandshjälpen för Norges del är uppe för närvarande, vilket meddelas konfidentiellt. Därvid skall givetvis Sverige medverka i den mån det kan komma på tal. De rödakorsdelegater, som voro i Norge, liksom även andra som studerat saken, ha fått den uppfattningen, att försörjningsläget för närvarande icke är allvarligt, men man fruktar, att det snabbt kan bli det. De voro samstämmiga i sin uppfattning, att läget ej var allvarligt, men man var däremot orolig för att organisationen skulle visa sig vara bristfällig under vinterns lopp, varvid försörjningsläget hastigt kunde komma att ställas inför en allvarlig kris.

Slutligen vill jag säga några ord om Göteborgstrafiken, som har råkat i ett bekymmersamt läge. Jag skall ej gå in på förhistorien till denna trafik och ej heller dess omfattning, vilket jag antager torde vara ganska bekant. Men jag vill säga, att under sista halvåret ha svårigheterna att upprätthålla trafiken över Göteborg stigit avsevärt. Krigets utvidgning har ökat dessa. Det har medfört en inskränkning i importen av för försörjningen viktiga varuslag. Först avbröts handelsförbindelserna med Japan och Kina på grund av brittiskt motstånd. Dessutom ha tyskarna ej velat medge handel med och meddela lejd till länder, som avbrutit förbindelserna med Tyskland. Endast i undantagsfall har det varit möjligt för svenska fartyg att angöra andra länder än Argentina och Chile. Samtidigt ha ännu andra svårigheter visat sig. Den vidgade kontrollen över de amerikanska republikernas handel har åstadkommit en obenägenhet att medge de neutrala staterna del i den transoceaniska marknaden. Uppgörrelser om vissa kvota ha allmänt förlorat i betydelse, och en del varor ha ej stått att få. Förhandlingar ha förts med London och Washington, men svårigheterna fortsätta och komma måhända att ökas. Under sista tiden ha vi hos de anglosachsiska makterna mött motstånd av en ny orsak, varigenom dessa frågor blivit allvarliga och bekymmersamma. De nya krismyndigheter, som tillskapats i Amerika, ha velat visa sig verksamma och effektiva, och från deras sida har frågan om vår trafik tagits upp till ny prövning. Hela diskussionen har på detta sätt återförts till situationen från hösten 1939, och frågor ha uppkommit, som beröra vår handelspolitik i hela dess omfattning. Alla de grundläggande frågor, som vi betraktat som upplärade i förhållande till de anglosachsiska makterna ha därvid ånyo upptagits. De uppgifter som de nämnda myndigheterna i Amerika få angående Sveriges allmänna handelspolitik - särskilt då i förhållande till Tyskland - ha närmast fått den effekten, att stöd gives åt den riktningen

i Amerika, som ej har intresse av att understödja Sverige, emedan Tyskland skulle kunna få fördel däraf. Man resonerar därvid att det måhända vore bäst att avklippa förändelserna med oss. Visserligen visas stor förståelse för vårt läge i London och Washington, men icke desto mindre är inställningen från amerikansk sida rätt bekymmersam för vår del. Detta måste även ses i samband med att man för egen del reserverar så mycket som möjligt av viktiga varor. Helt nyligen har en amerikansk kommission kommit över till England för att diskutera handelsfrågorna. Kabinettssekreterare Boheman har rest till London för förhandlingar för Sveriges del, och det är givetvis svårt att säga, hur dessa förhandlingar komma att avlöpa. Den ytterst viktiga Göteborgstrafiken är för närvarande hotad, och man bör inte med någon säkerhet taga den med i kalkylerna. Detta gäller i dag kanske mer än för ett och ett halvt år sedan.

Såsom svar på en fråga rörande de anhållna polensvenskarnas öde yttrade excellensen Günther under den diskussion, som följde på fördraget, att rättegången ännu ej inletts och att man från tysk sida icke meddelat något om vad svenskarna anklagas för. Man tror sig emellertid veta vad det rör sig om. Både från Berlin och från svensk sida har affären följts med största uppmärksamhet. De häktade voro förut i Warschau men ha nu förts till Berlin, där de synas åtnjuta en efter omständigheterna god behandling. Talet om försummelse och uraktlåtenhet från Utrikesdepartementets sida är fullständigt felaktigt. I anslutning till vad som diskussionsvis framförts om de norska förhållandenas inverkan på den svenska opinionen anförde utrikesministern vidare, att han aldrig underlåter att för tyska vederbörande framhålla den svenska opinionens inställning härvidlag. De ha denna fullt klart för sig. För övrigt inginge ju den svenska opinionens inställning som ett viktigt element i förutsättningen för hela läget, men man kunde ej alltid rulla upp saken i hela dess vidd. Det är givet, att tyskarnas politik i Norge måste inverka på den svenska opinionen och att detta bör komma till uttryck i pressen. Det vore beklagligt, sade excellensen, om vi ej kunde ge uttryck härför, men som förut betonats är det inte mot det faktum att så sker, som jag opponerat mig, utan mot den ton, med vilken fakta framlagts. På denna basis kan man uttrycka sig på olika sätt.

Under diskussionen framfördes även den åsikten, att man i pressen ej borde ge en falsk bild av den svenska opinionen. Utrikesministern replikerade, att han ingalunda sagt, att detta vore önskvärt. Han hade endast förklarat, hur man från tysk sida ser på den svenska pressen och att det ej vore lyckligt, om en tysk presskampanj kom i gång

nu. Det vore onödigt att framkalla en sådan. Man bör naturligtvis ge en riktig bild av den svenska opinionen men på ett sådant sätt, att man även tar hänsyn till de föreliggande omständigheterna.

På en fråga om Sverige hade för avsikt att ordna med svensk representation hos den norska regeringen i London framhöll excellensen, att vår legation i London fungerade fullständigt tillfredsställande även i detta avseende, och något praktiskt behov av en särskild representant eller ambassadör hos den norska regeringen därstädes funnes ej. Som svar på en fråga rörande intermezzot utanför engelska legationen i Stockholm svarades slutligen, att det helt enkelt förhölle sig så, att det varit fråga om den svenska polisens eget folk. Saken hade klarats upp med engelska legationen, och intermezzot torde därför kunna betraktas som slutbehandlat.